

ПІДПРИЄМНИЦТВО, МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ

DOI : 10.33274/2079-4819-2023-79-2-7-22

JEL : H7, O2, O22

УДК 005.52:(316.43:352* м. Кривий Ріг)

005.2(045)

Котковський В. С.

доктор екон. наук,

доцент

Криворізький факультет Національного університету

«Одеська юридична академія»,

м. Кривий Ріг, Україна

e-mail: vs-kotkovskiy@i.ua

Неізвестна О. В.

канд. екон. наук,

доцент

Донецький національний університет економіки і

торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,

м. Кривий Ріг, Україна

e-mail: nieizviestna@donnuet.edu.ua

Кудін М. В.,

магістрант

e-mail: kudin@donnuet.edu.ua

АНАЛІТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ М. КРИВИЙ РІГ ТА СТРАТЕГІЧНІ ЦІЛІ ЇЇ ДОСЯГНЕННЯ

UDC 005.52:(316.43:352* м. Кривий Ріг)

005.2(045)

Kotkovskiy V. S.,

Doctor of Economic sciences,

Associate Professor

Kryvyi Rih Faculty of National University «Odessa Law

Academy», Kryvyi Rih, Ukraine

e-mail: vs-kotkovskiy@donnuet.edu.ua

Niezviestna O. V.,

PhD in Economic sciences,

Associate Professor

Mykhailo Tuhon-Baranovskiy Donetsk National

University of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,

e-mail: nieizviestna@donnuet.edu.ua

Kudin M. V.,

Student

e-mail: kudin@donnuet.edu.ua

ANALYTICAL RESEARCH OF THE RESULTS OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT PROGRAM IMPLEMENTATION BY THE LOCAL AUTHORITIES OF KRYVIY RIH AND STRATEGIC GOALS OF ITS ACHIEVEMENT

Мета. Метою дослідження є обґрунтування цілей та принципів державних програм регіонального розвитку, виявлення факторів впливу на процес розробки програм соціально-економічного розвитку м. Кривий Ріг та розробка стратегічних напрямків ефективної та результативної реалізації програм регіонального розвитку.

Методи. При підготовці статті застосовувалися загальні й спеціальні методи наукового дослідження, зокрема метод ретроспективного аналізу та синтезу – для узагальнення основних теоретичних підходів до формування і реалізації місцевої програми соціально-економічного розвитку та порядку її розробки; діалектичний метод – для комплексного дослідження відносин між державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування; графоаналітичний – для схематичного зображення теоретичних і практичних положень дослідження; метод системного аналізу – для визначення пріоритетних напрямів реформування програми соціально-економічного розвитку органами місцевого самоврядування конкретної

територіальної громади.

Результати. Досліджено дефініцію «місцева програма економічного і соціального розвитку», зокрема за ознакою строковості, а також поняття «програма регіонального розвитку» і «бюджетні програми», які тісно пов'язані з місцевою програмою соціально-економічного розвитку. Доведено, що принципи розробки місцевих програм соціально-економічного розвитку визначаються як очікувані досягнення за результатами впровадження комплексу взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на вирішення найважливіших питань розвитку об'єднаної територіальної громади. Здійснено аналітичні дослідження результатів реалізації Програми соціального захисту окремих категорій мешканців м. Кривого Рогу та динаміку загального обсягу фінансування за цією програмою на 2018-2022 роки. Визначено, що на виконання заходів Програми перспективного розвитку освіти міста м. Кривого Рогу на 2019-2024 роки забезпечено безкоштовним харчуванням учнів і дітей із багатодітних сімей у загальноосвітніх закладах міста, дітей зі студентських сімей, які перебувають у дошкільних закладах міста, дітей, батьки яких задіяні або загинули, пропали безвісти внаслідок подій на Сході України. Зауважено, що не менше значення для розвитку м. Кривого Рогу в гуманітарній сфері належить культурі, фінансування якої передбачено законодавством України з місцевого бюджету. Особливу увагу звернута на Програму відшкодування частини кредитів, що надаються об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку та житлово-будівельним кооперативам на впровадження енергоефективних заходів у житловій сфері на 2016-2023 роки. Наголошено, що з метою соціальної підтримки всіх категорій громадян України, які перебувають на території Криворізької міської територіальної громади, на період дії воєнного стану в Україні, підвищення їх соціальної захищеності в місті введено безоплатний проїзд в міському комунальному транспорті загального користування. Слід зауважити, що на місцевому рівні затверджено Стратегічний план розвитку м. Кривого Рогу на період до 2025 року, за основу взято трансформаційний варіант розвитку міста, що відображає спрямованість на підтримку позитивного вектору розвитку всіх сфер життєдіяльності міста, інноваційне оновлення та диверсифікацію економіки. Наголошено, що обрана Стратегія передбачає забезпечення узгоджених спільних дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного/післявоєнного стану задля втілення єдиної державної політики розвитку України на рівні району. Авторами сформульовано стратегічні напрямки ефективної та результативної реалізації Програми соціально-економічного розвитку м. Кривий Ріг на 2023-2025 роки на принципах розробки місцевих програм соціально-економічного розвитку, а саме: децентралізація управління; розвиток міжрегіональної співпраці; впровадження системи виявлення та оцінки пріоритетних соціальних проблем певної території; оптимізація державно-управлінських структур і процедур; реалізація активної ресурсної стратегії органами виконавчої влади і місцевого самоврядування; сприяння громадській активності і розвитку різноманітних форм самоорганізації населення; підвищення рівня соціальної культури й освіченості працівників органів державного управління й місцевого самоврядування, депутатів усіх рівнів.

Ключові слова: органи місцевого самоврядування, сталий розвиток, регіональний розвиток, стратегія регіонального розвитку, державні цільові програми, соціально-економічний розвиток, місцевий рівень, принципи сталого розвитку.

Постановка проблеми. Глобалізація світової економіки підвищила роль громад у регіональному та національному економічному розвитку. Вітчизняне суспільство вже визнало, що розвиток України залежить від здатності та зацікавленості місцевих громад брати участь у місцевому розвитку. Після завершення реформ децентралізації та місцевого самоврядування на лідерів громад буде

покладено інший рівень відповідальності за розвиток.

Приватизація, постійні зміни уряду, зміна підходів до організації влади в територіях на тлі потужного тиску з боку російської федерації, яка грала на міжрегіональних відмінностях, а потім розпочала повномасштабне вторгнення на територію України, впливають на те, як функціонує економіка в країні

та на рівні окремих її територій. Такі зміни можуть виступати дестабілізуючим фактором у суспільстві та в економіці, сприяти нерівномірному розвитку різних областей. Проте, запровадження програм соціально-економічного розвитку регіонів дозволить уникнути диспропорцій, дозволить трансформації бути розумними та ефективними.

Враховуючи слабку системність державної політики в регіонах доцільно для керування розвитком регіонів користуватися інструментами прямого впливу, серед яких запровадження державної програми розвитку регіонів. Встановлення чітких критеріїв визначення ступеню розвитку різних областей дозволить оперативно реагувати на зміни в регіональному розвитку та вирішувати кризові ситуації. Це сприятиме формуванню основи для втілення стратегій розвитку регіонів на середньо- та довгострокову перспективу.

Незважаючи на достатню кількість досліджень з боку науковців та дослідницьких центрів, механізм реалізації програм соціально-економічного розвитку органами місцевого самоврядування постійно ініціює новий вектор наукового пошуку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато вітчизняних вчених і науковців досліджують процеси суспільно-економічного розвитку різних регіонів та механізмів регулювання регіональної економіки, серед яких можна виділити праці: І. Беганської, О. Вавілової, Л. Дідківської, А. Мазур, В. Переверзева, В. Савченка, Д. Стеченко, Ю. Шкуренка та ін.

І. Мельник, С. Чернявська досліджували роль органів місцевої влади у сталому розвитку територій, називали принципи їх роботи у цьому напрямі, в результаті чого визначили, що «метою діяльності органів місцевого самоврядування є досягнення спільно з територіальною громадою сталого соціально-екологічного розвитку з ефективним економічним механізмом задоволення потреб людини і збереження природного середовища» [1].

В свою чергу, Н. Сментина, А. Фіалковська доводять, що метою формування добровільно об'єднаних територіальних громад є «створення ефективної системи публічної влади, здатної забезпечити сприятливі умови

для життєдіяльності людей та можливості для збалансованого соціально-економічного розвитку всіх регіонів шляхом раціонального використання їхнього потенціалу» [2].

Дослідження В. Бабаєва, М. Новікової М., С. Чернова та ін. присвячені розробці практичних рекомендацій щодо «публічного управління та адміністрування в контексті сталого розвитку в умовах глобальних викликів на регіональному, міському рівнях і рівні суб'єктів господарювання на основі забезпечення ефективної взаємодії з органами державної влади та реформування системи місцевого самоврядування» [3].

Однак, існуючі проблеми у створенні та виконанні планів розвитку регіонів потребують більшої уваги, особливо коли мова йде про досягнення конкретних цілей сталого соціально-економічного розвитку навіть у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

Метою дослідження є обґрунтування цілей та принципів державних програм регіонального розвитку, виявлення факторів впливу на процес розробки програм соціально-економічного розвитку м. Кривий Ріг та розробка стратегічних напрямків ефективної та результативної реалізації програм регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Місцеві органи влади мають важливе завдання – створювати та здійснювати різні плани для розвитку своїх територій. Ці плани показують ступінь їх турботи про мешканців і розвиток своєї територіальної громади. Тому створення та виконання таких програм на сьогодні є дуже важливою справою.

Почнемо з того, що «місцева програма економічного і соціального розвитку – це документ, в якому визначаються цілі та пріоритети економічного і соціального розвитку на короткостроковий період, як правило, на рік, засоби та шляхи їх досягнення, формується взаємоузгоджена і комплексна система напрямків та заходів органів місцевого самоврядування, спрямованих на ефективне розв'язання проблем економічного і соціального розвитку, характеризуються очікувані зміни у стані економіки та соціальної сфери» [4].

В ст. 1 закону України «Про державне

прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» наводиться наступне визначення програми економічного і соціального розвитку – це «державні цільові програми економічного, соціального розвитку, програми економічного, соціального розвитку областей, районів, міст та об'єднаних територіальних громад» [5].

Крім того, в Методичних рекомендаціях щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади, затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, також говориться про план (програму) соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. Згідно Методичних рекомендацій, це документ, що «визначає стратегічні цілі та пріоритети розвитку об'єднаної територіальної громади на коротко- та середньостроковий період (3-5 років), конкретизує завдання та заходи у рамках таких цілей та пріоритетів, відповідальних виконавців та строки виконання заходів, обсяги фінансування, джерела фінансування та індикатори (показники) оцінки результативності виконання заходів програми» [6].

Якщо розглядати місцеві програми соціально-економічного розвитку за ознакою строковості, то можна стверджувати, що це «програмний документ, який розробляється на коротко-, середньострокову перспективу та слугує для прогнозування місцевого бюджету» [7].

Заслуговує на увагу поняття «програма регіонального розвитку», яке тісно пов'язане з поняттям «місцевої програми соціально-економічного розвитку». Отже, програма регіонального розвитку – це «комплекс взаємопов'язаних завдань та заходів довготривалого характеру, спрямованих на досягнення цілей, визначених регіональною стратегією, оформлений як додаток до плану заходів, що готується та затверджується у встановленому законодавством порядку та реалізується через проекти регіонального розвитку, об'єднані спільною метою та відібрані на конкурсній основі» [8].

Також слід чітко розмежовувати поняття «бюджетні програми», які є складовими

програмно-цільового методу бюджетування (ст. 20 Бюджетного Кодексу України), та «програми соціально-економічного розвитку регіонів». Виходячи з норм Бюджетного Кодексу України, бюджетні програми – це одна із особливих складових програмно-цільового методу [9].

Параметри бюджетної програми (цілі, завдання, результативні показники тощо) затверджуються у встановленому порядку паспортом бюджетної програми. Бюджетні програми виконують протягом одного бюджетного періоду, який складає один календарний рік, в той час як Програми соціально-економічного розвитку, які затверджуються відповідно до ст. 26 та ст. 43 Закону України «Про місцеве самоврядування» окремим рішенням відповідної ради, можуть виконуватися впродовж декількох років [10]. У разі потреби, кошти на їх реалізацію передбачаються за рахунків бюджетних асигнувань, встановлених для відповідних бюджетних програм.

Розроблення місцевих програм соціально-економічного розвитку рекомендується здійснювати з дотриманням таких принципів, рис. 1.

Принципи розробки місцевих програм соціально-економічного розвитку визначаються як очікувані досягнення за результатами впровадження комплексу взаємопов'язаних завдань і заходів, спрямованих на вирішення найважливіших питань розвитку об'єднаної територіальної громади та розв'язання проблем.

Автори здійснили аналітичні дослідження результатів реалізації програми соціально-економічного розвитку органами місцевого самоврядування м. Кривий Ріг. Розглянемо для прикладу стан справ щодо соціальної сфери в частині соціального захисту населення.

Протягом періоду дослідження робота міської ради, а саме департаменту соціальної політики була зосереджена на забезпечення виконання міської Програми соціального захисту окремих категорій мешканців м. Кривого Рогу, Комплексної програми підтримки учасників антитерористичної операції на сході України та операції об'єднаних сил у Донецькій та Луганській областях, членів їхніх сімей і сімей загиблих у ході їх проведення, державної соціальної політики у сфері

соціального захисту населення, контролю за додержанням законодавства про працю та зайнятість населення, вирішення соціальних питань криворіжців.

Динаміку загального обсягу фінансування за Програмою соціального захисту окремих категорій мешканців м. Кривого Рогу на 2018-2022 роки відображено на рис. 2.

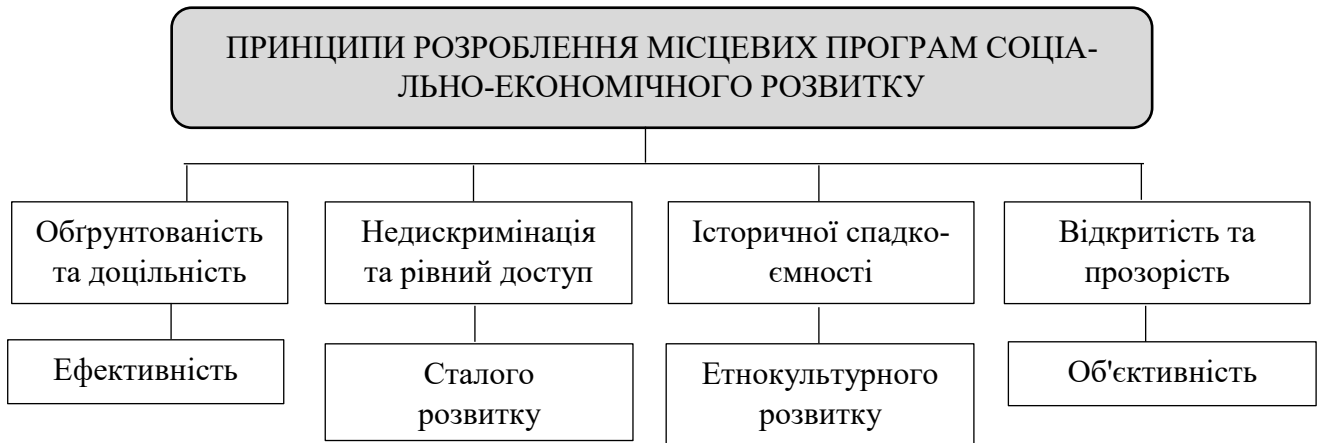

Рис. 1. Принципи розроблення місцевих програм соціально-економічного розвитку (побудовано авторами за даними [6])

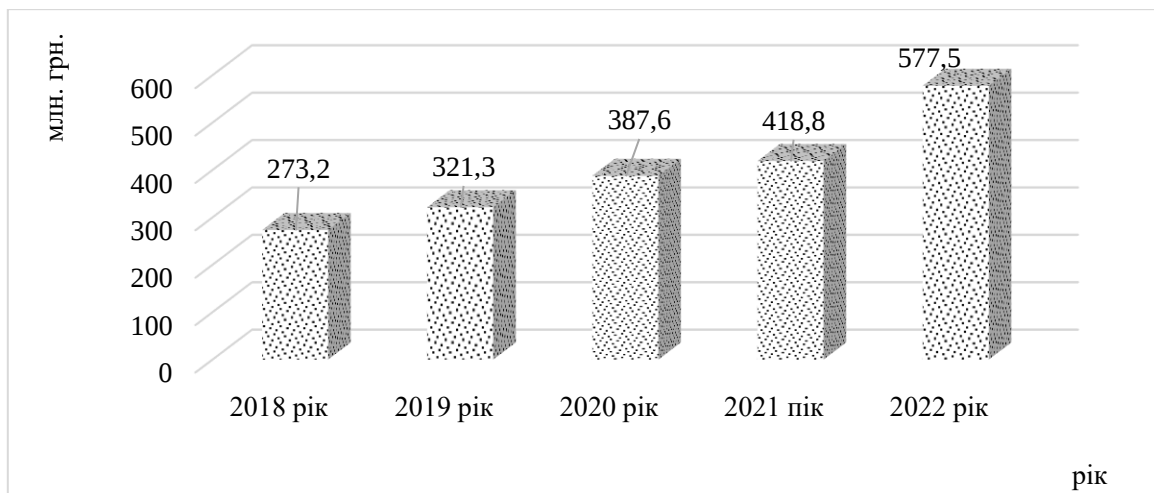

Рис. 2. Обсяг фінансування за Програмою соціального захисту окремих мешканців в м. Кривий Ріг (млн. грн.), 2018-2022 рр. (побудовано авторами за даними [11-14])

З рис. 2 видно, що за 2018-2019 роки обсяг фінансування збільшився з 273,3 млн. грн. у 2018 р. до 321,3 млн. грн. у 2019 р. У 2020 році загальний обсяг фінансування за статтями соціального захисту окремих мешканців міста Кривого Рогу зріс на 44,2 млн. грн., що відповідає 14%. У 2021 році зростання показника становить 35 млн. грн., або майже 10%. Це пояснюється збільшенням категорій осіб, що потребують соціальної допомоги. За 2021 рік сплачено матеріальної допомоги мешканцям міста, які потребують підтримки на загальну суму понад 130,0 млн.

грн. [11-14].

Загалом у 2022 році 80% видатків міського бюджету – це видатки, пов'язані з підтримкою військових, цивільного населення та життєзабезпечення міста в умовах воєнного стану. Зокрема, для військових на придбання квадрокоптерів, для здійснення централізованої закупівлі товарів (робіт, послуг) та на забезпечення потреб оборони додатково виділено ще 30 млн. грн. Для надання субвенції державному бюджету в рамках Програми громадського порядку та громадської безпеки «в місті спрямовано 4,5 млн. грн.

Усього з початку повномасштабного вторгнення Радою оборони міста надана допомога нашим військовим на суму 1 млрд. 541,4 млн. грн. З них 880,2 млн. грн. – це бюджет міста, а 661,2 млн. грн. – це приватні кошти, спрямовані нами через Фонд «Набат Кривбас» [15].

Також з початку 2023 р. кошти міського бюджету спрямовані: 12,2 млн. грн – на матеріальну допомогу мешканцям міста у зв'язку з ліквідацією наслідків збройної агресії рф. Всього з міського бюджету «вже виділено мешканцям міста, чиї будинки та квартири постраждали від ворожих ударів 105,6 млн грн. Допомогу отримали 2354 мешканця міста. Така допомога від міста не передбачена законом, але у Кривому Розі вона надається мешканцям на постійній основі» [15].

Крім того, за 2023 р. розглянуто понад 6,7 тис. документів криворіжців про надання матеріальної допомоги в зв'язку зі скрутним матеріальним становищем, на лікування,

поховання рідних. Підготовлено 49 протоколів засідання відповідної комісії, виплачено матеріальну допомогу 6 342 мешканцям, у тому числі й внутрішньо переміщеним громадянам, на лікування на загальну суму 16,8 млн. грн. [11-13].

Особливої уваги заслуговує висвітлення ситуації із розвитком гуманітарної сфери у місті, а саме в частині охорони здоров'я. Так, за 2022 рік загальний обсяг фінансування галузі охорони здоров'я коштом бюджету Криворізької міської територіальної громади становив 399,5 млн. грн. [11-13].

Місто має одну з найбільш розгалужених освітніх систем, що забезпечує доступну та якісну освіту, комфортні умови для учасників педагогічного процесу, покращення матеріально-технічного забезпечення закладів освіти, запровадження інноваційних педагогічних технологій [11-13].

Динаміка фінансування освітньої галузі чітко простежується на рис. 3.

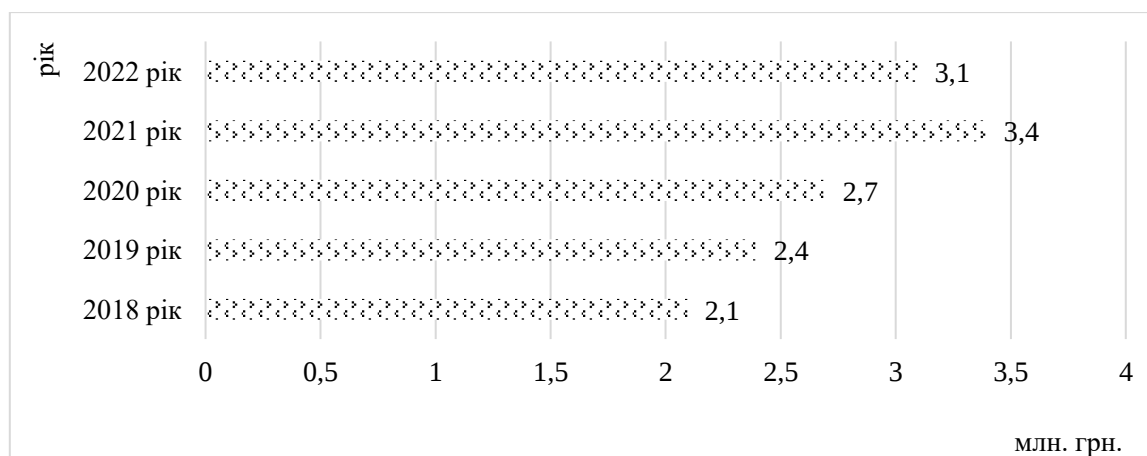

Рис. 3. Фактичні бюджетні асигнування на освіту в м. Кривий Ріг (млн. грн.), 2018-2022 рр. (побудовано авторами за даними [11-13])

У 2019 році «для забезпечення та оновлення освітнього середовища в закладах освіти було направлено значні кошти з міського та державного бюджетів. Для утримання і розвитку освітньої галузі міста було використано 2,4 млрд. грн. проти 2,1 млн. грн. у 2018 році, що вказує на збільшення коштів на 13%. Збільшилися кошти з міського бюджету на утримання закладів та установ освіти міста, майже на 8%, з яких освітня субвенція – 0,8 млрд. грн., міський бюджет 1,6 млрд. грн.» [11-13].

Порівнюючи фактичну суму виділених місцевою владою коштів на фінансування освіти у 2020 році з показником 2019 року – бачимо її зростання на 260 млн. грн., або на 10,8%, що є позитивним моментом в діяльності органів місцевого самоврядування. За 2021 рік періоду дослідження на утримання закладів освіти та дитячо-юнацьких спортивних шкіл планові бюджетні призначення склали 3321,3 млн. грн., з яких профінансовано 3274,2 млн. грн. (98,6%). Недовиконання плану бюджетних призначень

становило 47,1 млн. грн., або 1,4%. При цьому, «у 2020 році недовиконання фінансування становило 249,7 млн. грн., що становить 8,6%» [11-13].

Досліджуючи динаміку показника, чітко видно, що у порівнянні з попереднім 2020 роком у 2021 році було заплановано бюджетних призначень на 413,6 млн. грн. більше, що становить 14,2%. Фактично міською владою виділено на фінансування освітньої галузі 3274,2 млн. грн., що на 616,2 млн. грн. більше за попередній період і відповідає 23,2%.

Звітний 2022 рік кардинально змінив життя українців у зв'язку з початком військової агресії російської федерації та введенням в Україні воєнного стану. Осередком прийому евакуйованих осіб (більше ніж 70 тис.) стали заклади освіти Тернівського, Саксаганського, Покровського, Інгулецького та Металургійного районів міста.

Унаслідок збройної агресії рф з 25.02.2022 року 24 заклади освіти, що були переформатовані під пункти тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб, почали приймати людей, які вимушено покинули домівки, для них обладнано для майже 9 тис. місць. Так, «послугу з тимчасового розселення та харчування в закладах освіти отримали 57669 осіб. Загальна сума видатків бюджету Криворізької міської територіальної громади, спрямованих на харчування внутрішньо переміщених осіб, становить 16108,2 тис. грн.» [11-13].

Коштом бюджету Криворізької міської територіальної громади «закуплено 45 генераторів на загальну суму 12063,1 тис. грн., отримано 17 генераторів за рахунок залучення благодійної допомоги та 28 генераторів – коштом міського матеріального резерву управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту населення виконавчого комітету Криворізької міської ради, для них зроблено запас пально-мастильних матеріалів» [13].

На останню дату періоду дослідження крім оплати праці працівникам освітньої галузі, енергоносіїв, продуктів харчування та медикаментів, кошти в сумі 203,8 млн. грн. спрямовано на інші невідкладні потреби закладів освіти.

На виконання заходів Програми перспективного розвитку освіти міста м. Кривого Рогу на 2019-2024 роки спрямовано 87,6 млн. грн. У її рамках [11-13]:

–забезпечено безкоштовним харчуванням учнів 1-4 класів, з 5 по 11 класи, дітей із багатодітних сімей у загальноосвітніх закладах міста, дітей зі студентських сімей, які перебувають у дошкільних закладах міста, дітей, батьки яких задіяні або загинули, пропали безвісти внаслідок подій на Сході України на загальну суму 26,9 млн. грн.;

–здійснено виплати грошової допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, після досягнення ними 18-річного віку на 407,3 тис. грн.;

–здійснено видатки на придбання багатофункціональних електронних карток «Картка криворіжця» для учнів загальноосвітніх закладів на суму 180,0 тис. грн.;

–спрямовано на утримання Комунальних позашкільних закладів «Дитячий оздоровчий табір «Слава», «Дитячий оздоровчий табір «Сонячний», «Дитячий оздоровчий табір «Старт» Криворізької міської ради на суму 14,9 млн. грн. та ін.

Всього за галуззю освіти Криворізькою міською радою спрямовано коштів на дошкільну освіту 1043405,2 тис. грн., середню – 1748053,4 тис. грн. та позашкільну – 154055,8 тис. грн. [11-13].

Не менше значення для розвитку міста в гуманітарній сфері належить культурі, фінансування якої передбачено законодавством України з місцевого бюджету. Простежимо, яким чином відбувалось фінансове забезпечення розвитку культурної сфери міста, табл. 1.

З даних таблиці 1 видно, що на утримання культурної сфери міською владою м. Кривого Рогу було виділено 41311,8 тис. грн., а це на 660,3 тис. грн., або на 1,6% більше асигнувань 2020 року, які становили 40651,5 тис. грн. За 2022 рік міською владою було виділено 35082,8 тис. грн., що на 6229,0 тис. грн. менше 2021 року. Загальні обсяги фінансування за 2020-2024 роки становитиме 310406,3 тис. грн. [11-13].

Таблиця 1

Аналіз стану виконання плану бюджетних призначень на утримання культури і мистецтва у м. Кривий Ріг (тис. грн.), 2020-2022 рр., прогноз на 2023-2024 рр., (розраховано авторами за даними [11-13])

Джерела фінансування	Орієнтовні обсяги фінансування, усього	За роками виконання				
		2020 (звіт)	2021 (звіт)	2022 (звіт)	2023 (план)	2024 (прогноз)
Державний бюджет	4082,5	-	2754,1	664,2	664,2	-
Обласний бюджет	260,0	260,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Бюджет Криворізької міської територіальної громади	189270,3	40651,5	41311,8	35082,8	35236,6	36987,6
Усього	193612,8	40911,5	44065,9	35747,0	35900,8	36987,6

Слід звернути також увагу на те, що і їх частка в загальній сумі бюджетних призначень на кінець 2021 року зменшується відповідно на 0,15% по цільовому фонду та на 2,8% по бюджету розвитку.

Через російські атаки на енергосистему України по всій країні введено режим енергозбереження. «Місто тримало енергетичну оборону, стабілізуючи загальну ситуацію в міській енергосистемі, насосні станції та котельні, що забезпечують теплом і водою мешканців міста, наразі працюють у повному режимі. У той же час, усвідомлюючи загрозу обстрілів інфраструктури міста, питання впровадження енергозберігаючих практик набуває дедалі більшої актуальності. Не тільки серед населення міста, а й перед

підприємствами міста гостро постає питання економії енергоресурсів, у тому числі споживання електроенергії. Наразі це не лише економічна вигода для споживачів, а й зменшення навантаження на міські електричні мережі» [13].

Виконання заходів з енергозбереження – це практичні кроки в напрямку економії енергоресурсів. Так, «промисловими, комунальними підприємствами та бюджетними закладами виконано заходи з енергоефективності на загальну суму 51,5 млн. грн., з яких за рахунок коштів бюджету Криворізької міської територіальної громади – 16,6 млн. грн.» [13]. Унаслідок зазначеного заощаджене, рис. 4:

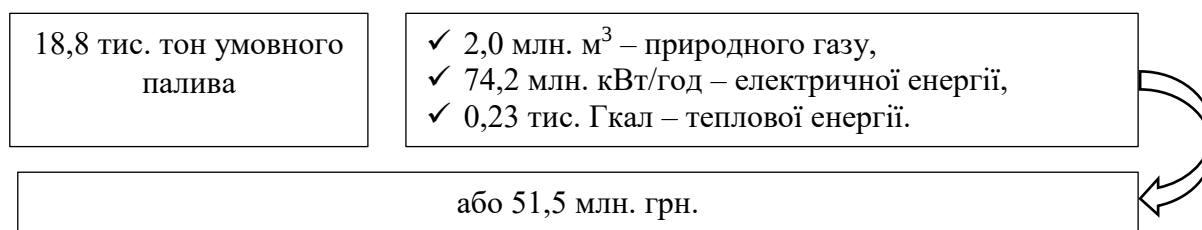

Рис. 4. Заходи з енергозбереження в м. Кривий Ріг, 2022 р. (складено авторами)

У рамках Програми відшкодування частини кредитів, що надаються об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку та житлово-будівельним кооперативам на впровадження енергоефективних заходів у житловій сфері на 2016-2023 роки (затверджена

рішенням міської ради від 25.05.2016 р. №551 (зі змінами) «відшкодовано частину (20%) вартості 30 кредитів, отриманих об'єднаннями співвласників багатоквартирного будинку та житлово-будівельними кооперативами для впровадження загально-

будинкових енергоефективних заходів» [16]. Інформація щодо відшкодування частини кредитів, що надаються об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку та

житлово-будівельним кооперативам на впровадження енергоефективних заходів у житловій сфері подано у табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз відшкодування частини кредитів, що надаються об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку та житлово-будівельним кооперативам на впровадження енергоефективних заходів у житловій сфері м. Кривий Ріг (млн. грн.), 2019-2022 рр., (розраховано авторами за даними [11-13])

Показник	За роками виконання				Відхилення		
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2020-2019	2021-2020	2022-2021
Міський бюджет	1,9	1,8	0,5	0,2	-0,1	-1,3	-0,3
Загальна вартість отриманих кредитів	10,9	12,5	11,3	1,5	+1,6	-1,2	-9,8
Усього	12,8	14,3	11,8	1,7	+1,5	-2,5	-10,1

З даних табл. 2 видно, що загальна вартість отриманих у 2020 році кредитів становила 12,5 млн. грн., у 2019 році – 10,9 млн. грн. Сума кредитних коштів у 2022 році становила 1,5 млн. грн., за рахунок яких у місцях загального користування (під'їздах, сходових клітинах) замінено старі дерев'яні вікна на сучасні енергоефективні, встановлено тамбурні двері, модернізовано систему освітлення з упровадженням світлодіодного обладнання, проведено термомодернізацію внутрішньо-будинкової системи опалення, теплоізоляцію горищ тощо. Усього з міського бюджету у 2020 році на ці заходи відшкодовано 1,8 млн. грн. вартості кредитів, у 2019 році – 1,9 млн. грн.

У рамках співпраці з Європейським банком реконструкції та розвитку реалізується інвестиційний проєкт «Підвищення енергоефективності громадських будівель у м. Кривому Розі», до якого включено 36 бюджетних закладів (у тому числі 17 дошкільної, 18 загальної середньої та 1 позашкільної освіти). Але, у зв'язку з військовими діями на території країни, за ініціативи Європейського банку реконструкції та розвитку роботу в рамках цього проєкту тимчасово призупинено.

Укладено договір-сервісну угоду між Криворізькою міською радою та Комунальним підприємством «Кривбастеплоенерго» Криворізької міської ради, яку затверджено рішенням міської ради від 30.11.2022 р. №1545.

У рамках проєкту «Модернізація

системи теплопостачання міста Кривого Рогу (І етап)» у межах співпраці з Європейським інвестиційним банком у 2022 році здійснено підготовку звітів з оцінки тендерних пропозицій за лотами «Реконструкція котельні «Механобрчормет», «Реконструкція мереж теплопостачання», «Поставка та монтаж індивідуальних теплових пунктів». На стадії підготовки контракту перебуває лот «Нагляд за будівельними роботами з реконструкції теплових мереж, котельнь та монтажу індивідуальних теплових пунктів». Проте, у зв'язку з військовою агресією російської федерації подальшу практичну реалізацію проєкту тимчасово призупинено.

Після вторгнення російської федерації на територію України громадський транспорт працював в умовах воєнного стану та поточної ситуації в місті.

Протягом 2022 року «комунальним транспортом перевезено понад 45,9 млн. пасажирів, а саме: Комунальним підприємством «Швидкісний трамвай» – 20,6 млн. пасажирів, Комунальним підприємством «Міський тролейбус» – 25,3 млн. пасажирів, у тому числі 4,9 млн. пасажирів – автобусами» [13].

З метою соціальної підтримки всіх категорій громадян України, які перебувають на території Криворізької міської територіальної громади, на період дії воєнного стану в Україні, підвищення їх соціальної захищеності в місті введено безоплатний проїзд в міському комунальному транспорті загального користування, табл. 3.

Таблиця 3

Аналіз витрат на відшкодування безкоштовного проїзду на транспорті у м. Кривий Ріг (млн. грн.), 2020-2022 рр. (розраховано авторами за даними [11-13])

Показник	За роками виконання			Відхилення	
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2021-2020	2022-2021
Витрати на «Картки криворіжця»	24,7	38,5	12,8	+13,8	-25,7
Відшкодування безкоштовного проїзду	99,6	113,0	127,4	+13,4	+14,4
Усього	124,3	151,5	140,2	27,2	-11,3

Для забезпечення надання якісних послуг з пасажирських перевезень Комунальними підприємствами «Міський тролейбус» та «Швидкісний трамвай» проведено ремонту 2 од. рухомого складу, контактних мереж, рейок, електричного обладнання, що входить до інфраструктури підприємств.

Через військову агресію російської федерації призупинено реалізацію проєкту «Трамвай Кривого Рогу», відповідно до якого місто отримало б 15 нових, сучасних трамвайних вагонів та здійснило б реконструкцію трамвайних колій і благоустрій на вул. Соборності в Металургійному районі міста.

Незважаючи на складні умови воєнного часу, комунальні підприємства міського електротранспорту забезпечують в штатному режимі перевезення працівників критичної інфраструктури міста, задовольняють потреби Збройних сил України, територіальної оборони, надають допомогу з евакуації населення, забезпечують перевезення та зберігання благодійної допомоги тощо.

Необхідно констатувати, що Стратегічний план розвитку міста Кривого Рогу на період до 2025 року, затверджений рішенням міської ради від 31.03.2016 р. №376, підготовлено членами тимчасової міської робочої групи з розробки Стратегічного плану розвитку міста Кривого Рогу на період до 2020 року, створеною розпорядженням міського голови від 10.03.2015 р. №79-р (зі змінами), за координації Комітету з управління впровадженням Стратегічного плану розвитку міста Кривого Рогу до 2015 року (рішення виконкому міської ради від 18.01.2012 р. №5, зі змінами) із залученням широкого кола представників бізнесу та громади міста. За основу взято трансформаційний варіант розвитку міста, що відображає спрямованість на

підтримку позитивного вектору розвитку всіх сфер життєдіяльності міста, інноваційне оновлення та диверсифікацію економіки.

Реалізація Стратегії ґрунтується на переході до системного та збалансованого планування на основі проєктного підходу. Проєктний підхід передбачає співпрацю органів місцевого самоврядування, бізнесу та громадськості.

Реалізація Стратегії передбачає три етапи [17]: I – 2016-2019 роки; II – 2020-2022 роки; III – 2023-2025 роки. Кожен з етапів має свій План дій, що складається з проєктів за відповідними стратегічними та оперативними цілями, рис. 5.

Формування Плану дій з реалізації у 2020-2022 роках Стратегічного плану розвитку міста Кривого Рогу на період до 2025 року здійснювалося шляхом аналізу та актуалізації проєктів першого етапу реалізації Стратегії за участі фахівців відділів, управління, інших виконавчих органів міської ради, освітніх і наукових установ, організацій громадянського суспільства та інших зацікавлених сторін, представників громади міста. Зокрема, в листопаді 2019 року проведено захід у форматі «Світове кафе», що мав на меті залучення громади міста до участі в процесі реалізації Стратегії та напрацювання проєктів, що мали увійти до Плану дій.

За результатами напрацювань до Плану дій «включено 65 проєктів, що спрямовані на досягнення визначених Стратегією стратегічних напрямів. Загальний орієнтовний обсяг фінансування Плану дій складає 4497775,9 тис. грн. (табл. 4). Фінансування забезпечується коштом міського бюджету та інших джерел, не заборонених чинним законодавством України» [17].

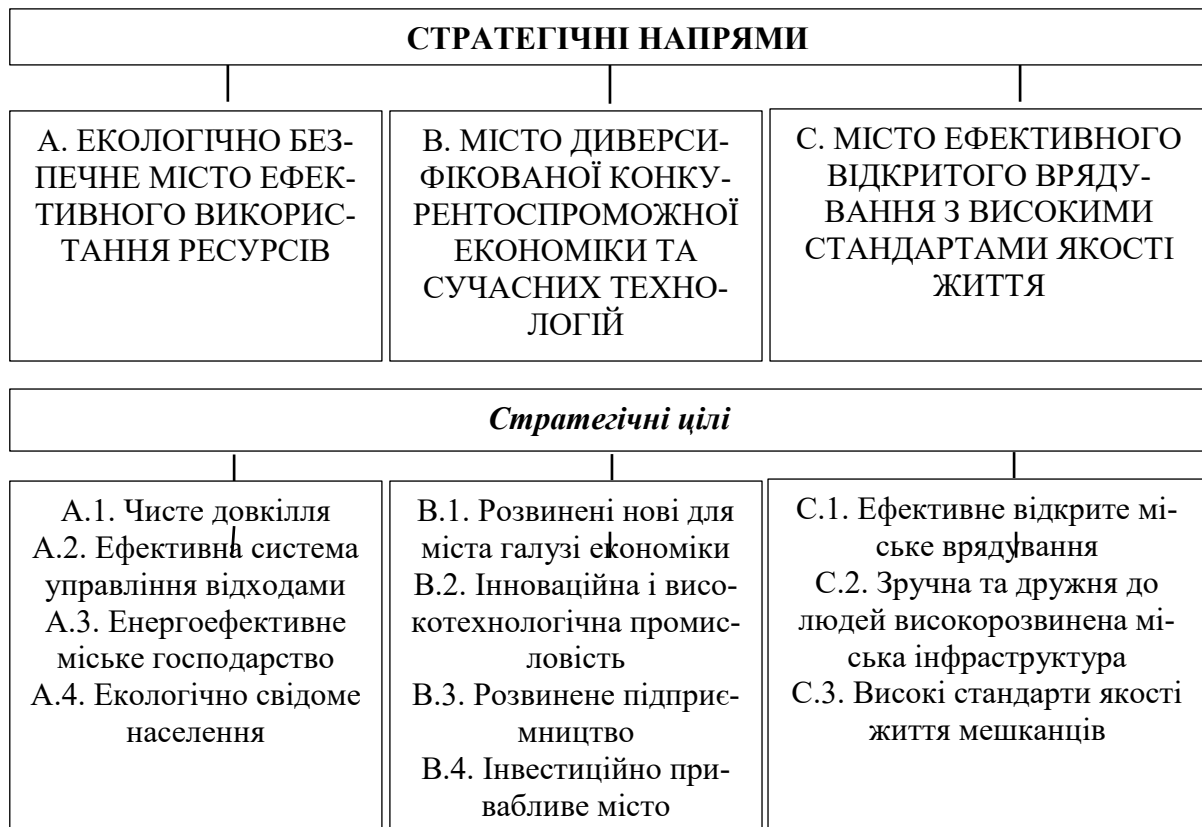

Рис. 5. Стратегічні напрями розвитку м. Кривого Рогу на період до 2025 року (побудовано авторами за даними [17])

Таблиця 4

Орієнтовний обсяг фінансування Плану дій з реалізації Стратегічного плану розвитку м. Кривого Рогу (тис. грн.), 2020-2022 рр. (розраховано за даними [17])

Напрями	2020	2021	2022	Разом
А	199 255,0	310 792,0	425 921,3	935 968,3
В	151 333,7	90 141,4	359 572,9	601 048,0
С	927 555,7	1 282 923,6	750 280,3	2 960 759,6
Усього	1 278 144,4	1 683 857,0	1 535 774,5	4 497 775,9

Проекти стратегічного напрямку А «Екологічно безпечне місто ефективного використання ресурсів» спрямовані на досягнення складової стратегічного бачення майбутнього міста «Кривий Ріг – найчистіший металургійний центр світу, який упроваджує сучасні ресурсозберігаючі технології» [17]. Основні показники досягнення цілей [17]:

- покращення стану повітря, водних ресурсів міста.
- відновлення стану земель, порушених гірничими роботами.
- збільшення площі зелених насаджень зі створенням сучасних зон дозвілля та відпочинку.

- розширення екомережі міста.
- упровадження роздільного збору відходів та покращення утилізації промислових відходів.
- упровадження енергозберігаючих технологій, економія енергетичних і фінансових ресурсів.
- покращення зовнішнього освітлення міста.
- системне інформування мешканців про стан довкілля та підвищення екологічної свідомості населення.

У період 2020-2022 років заплановано реалізацію 18 проєктів за чотирма

стратегічними цілями напряму.

Проекти стратегічного напряму В «Місто диверсифікованої конкурентоспроможної економіки та сучасних технологій» спрямовані на досягнення складової стратегічного бачення майбутнього міста «Кривий Ріг – потужний індустріальний центр з диверсифікованою економікою, модернізованим гірничо-металургійним комплексом, високотехнологічним машинобудуванням, регіональний центр науково-технологічних розробок, лідер із залучення інвестицій і промислового туризму» [17]. Основні показники досягнення цілей [17]:

- розвиток нових кластерів економіки (будівельний, машинобудування інформаційні технології, туристичний), транспорту й логістики.
- створення інноваційних лабораторій та інкубаторів і запровадження системи комерціалізації інновацій.
- системне навчання та інформаційна підтримка місцевих суб'єктів господарювання.
- системна маркетингова підтримка виробників.
- створення нових бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів.
- збільшення кількості суб'єктів малого та середнього підприємництва.
- створення низки інвестиційних продуктів.
- функціонування індустріального парку.
- збільшення кількості інвестицій.

У період 2020-2022 років заплановано реалізацію 24 проєктів за чотирма стратегічними цілями.

Проекти напряму С «Місто ефективного відкритого врядування з високими стандартами якості життя» будуть спрямовані на досягнення складової стратегічного бачення майбутнього міста «Кривий Ріг – красиве, безпечне та комфортне для проживання місто здорових і патріотичних людей, які відчувають себе активною сильною самодостатньою громадою з високими стандартами якості життя» [17]. Основні показники досягнення цілей:

- ефективна система комунікації з громадою.

- забезпечення доступу мешканців до управління містом.

- покращення якості надання адміністративних послуг.

- забезпечення підтримки місцевих громадських організацій та ініціатив.

- створення якісної вулично-дорожньої мережі міста.

- підвищення якості житлово-комунальних послуг.

- облаштування інфраструктури для людей з особливими потребами.

- створення ефективної системи охорони здоров'я.

- підвищення якості й доступності освіти.

- гарантування безпеки громадян.

- розширення можливостей культурного розвитку й дозвілля.

У період 2020-2022 років заплановано реалізацію 23 проєктів за трьома стратегічними цілями.

Таким чином, Стратегія базується на аналізі основних показників соціально-економічного розвитку м. Кривий Ріг за 2022 рік та визначає мету, завдання та заходи економічного та соціального розвитку міста на 2023-2025 роки. Одночасно вона передбачає забезпечення узгоджених спільних дій місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного/післявоєнного стану задля втілення єдиної державної політики розвитку України на місцевому рівні.

Висновки і пропозиції. Таким чином, проведене дослідження надало авторам змогу дійти до висновку, що запровадження Стратегічного плану розвитку м. Кривого Рогу сприятиме виконанню Стратегії розвитку Дніпропетровської області, зниженню монопрофільності міста та підвищенню конкурентоспроможності області. Реалізація бачення м. Кривого Рогу як найчистішого металургійного центру світу забезпечить зниження рівня забрудненості території, покращить загальну екологічну ситуацію.

Рух у напрямку підтримки інновацій є умовою для переходу міста та області на інноваційний шлях розвитку, збалансованості за рахунок розвитку галузей з високим потенціалом росту, розбудови інфраструктури,

покращення стану довкілля, людського розвитку тощо.

В Україні діє екосистема підтримки інноваційних проєктів та стартапів, й м. Кривий Ріг стає частиною цієї великої екосистеми. Успішні стартапи спрямовані на створення сприятливих умов для підтримки підприємництва та розвитку Кривого Рогу, зокрема: створення робочих місць, забезпечення економічного зростання міста, поліпшення іміджу міста та залучення інвесторів тощо.

На сьогодні вже розроблена Концепція індустріального парку «Кривбас», в якій чітко сформовані основні завдання проєкту, окреслені очікувані результати від його діяльності. Серед найголовніших – підвищення конкурентоспроможності території, залучення інвестицій в економіку, розвиток

сучасної виробничої та ринкової інфраструктури, створення нових робочих місць. Концепція розроблена з урахуванням можливості отримання державної підтримки облаштування інфраструктури парку.

Регіональна політика держави, а також механізм її реалізації, повинні сприяти зростанню комплексності розвитку регіону, оптимізації розміщення продуктивних сил по території країни, вирівнюванню умов господарювання та життєдіяльності людини.

На сьогодні є потреба оновлення усієї системи законодавства, щоб забезпечити стабільний розвиток регіонів та орієнтуватись на європейську інтеграцію. Це призведе до планування та визначення пріоритетних завдань для державної регіональної політики.

Список літератури

1. Мельник І.О., Чернявська С.С. Роль органів місцевого самоврядування у сталому розвитку муніципальних утворень. *Глобальні та національні проблеми економіки*: електронне фахове наукове видання. 2017. Випуск 20. С. 190-193.
2. Сментина Н. В., Фіалковська А. А. Стратегічне планування місцевого розвитку: навч. посіб. Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2019. 244 с.
3. Бабаєв В. М., Новікова М. М., Чернов С. І. та ін. Практичні аспекти публічного управління в контексті сталого розвитку : монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2019. 238 с.
4. Балуська О. Програми соціально-економічного і культурного розвитку. *Бюджетна бухгалтерія*. 2017. №5. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2017/february/issue-5/article-24981.html>.
5. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23 березня 2000 року № 1602-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 25. ст. 195.
6. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.03.2016 р. № 75. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16#Text>.
7. Івано-Франківська селищна рада: Офіційний сайт. URL: <https://if-gromada.gov.ua/programa-socialnoekonomichnogo-rozvitku-08-43-53-30-09-2021>.
8. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31.03.2016 р. № 79. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text>.
9. Бюджетний кодекс України: закон України від 8 липня 2010 року №2456-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50-51. ст. 572.
10. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року №280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. ст. 170.
11. Звіт з виконання у 2020 році програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017-2022 роки: затв. рішенням Криворізької міської ради від 24.02.2021 р. №230. URL: https://kr.gov.ua/normativno_pravovi_akti.

12. Про затвердження звіту з виконання у 2021 році Програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017-2022 роки: затв. рішенням Криворізької міської ради від 23.02.2022 р. №1177. URL: https://kr.gov.ua/normativno_pravovi_akti.

13. Про внесення змін до рішення міської ради від 21.12.2016 р. №1171 «Про затвердження Програми економічного та соціального розвитку м. Кривого Рогу на 2017-2022 роки»: рішення Криворізької міської ради XXXIII сесії VIII скликання від 30.11.2022 р. №1519. URL: https://mycovenant.eumayors.eu/docs/seap/20075_1507635035.pdf.

14. План дій зі сталого енергетичного розвитку міста Кривого Рогу до 2025 року: затв. рішенням Криворізької міської ради від 27.03.2013 р. №1838 (зі змінами). URL: <https://kr.gov.ua>.

15. ТПК «Рудана»: Офіційний сайт. URL: <https://rudana.com.ua/news/pidtrymka-viyskovyih-yihnih-rodyn-programa-socialnogo-zahystu-kryvorizhchiv-priorytety-miskogo>.

16. Програма відшкодування частини кредитів, що надаються об'єднанням співвласників багатоквартирного будинку та житлово-будівельним кооперативам на впровадження енергоефективних заходів у житловій сфері на 2016-2023 роки: затверджена рішенням виконкому Криворізької міської ради від 25.05.2016 р. №551 (зі змінами). URL: <https://kr.gov.ua>.

17. План дій з реалізації у 2020-2022 роках Стратегічного плану розвитку міста Кривого Рогу на період до 2025 року: затверджено рішенням виконкому Криворізької міської ради від 20.05.2020 р. №257. URL: https://ig.krmisto.gov.ua/dwn/citycard/plan_2020_ua.pdf.

References

1. Melnyk, I. O. & Cherniavska, S. S. (2017). *Rol orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u stalomu rozvytku munitsypalnykh utvoren* [The role of local authorities in the sustainable development of municipal entities]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky: elektronne fakhove naukowe vydannia* [Global and national problems of the economy: electronic specialist scientific publication], no. 20, pp. 190-193.

2. Smentyna, N. V. & Fialkovska, A. A. (2019). *Stratehichne planuvannia mistsevoho rozvytku: navch. posib.* [Strategic planning of local development: a study guide]. Kyiv, FOP Hulciaeva V. M. Publ., 244 p.

3. Babaiev, V. M., Novikova, M. M., Chernov, S. I. et. al. (2019). *Praktychni aspekty publichnogo upravlinnia v konteksti staloho rozvytku : monohrafiia* [Practical aspects of public management in the context of sustainable development: monograph]. Kharkiv, Drukarnia Madryd Publ., 238 p.

4. Baluieva, O. (2017). *Prohramy sotsialno-ekonomichnogo i kulturnoho rozvytku* [Programs of socio-economic and cultural development]. *Biudzhetna bukhhalteriia* [Budget accounting], no 5. Available at: <https://i.factor.ua/ukr/journals/bb/2017/february/issue-5/article-24981.html>.

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine «On state forecasting and

development of economic and social development programs of Ukraine», *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, no. 25, p. 195.

6. Ministry of Regional Development, Construction, Housing and Communal Services of Ukraine (2016), «Order of the Ministry of Regional Development, Construction, Housing and Communal Services of Ukraine «On the approval of Methodological recommendations on the formation and implementation of forecast and program documents for the socio-economic development of the united territorial community», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16#Text>.

7. Ivano-Frankivsk Settlement Council. Official website. Available at: <https://if-gromada.gov.ua/programa-socialnoekonomichnogo-rozvitku-08-43-53-30-09-2021>.

8. Ministry of Regional Development, Construction, Housing and Communal Services of Ukraine (2016), «Order of the Ministry of Regional Development, Construction, Housing and Communal Services of Ukraine «On the approval of the Methodology for the development, monitoring and evaluation of the effectiveness of the implementation of regional development strategies and plans for their implementation», available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text>.

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010),

The Law of Ukraine «Budget Code of Ukraine», Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, no. 50-51, p. 572.

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (1997), The Law of Ukraine «On local self-government in Ukraine», Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, no. 24, p. 170.

11. Report on the implementation of the program of economic and social development of the city of Kryvyi Rih for 2017-2022 in 2020 approved by the decision of the Kryvyi Rih City Council of 24 February 2021 No. 230. Available at: https://kr.gov.ua/normativno_pravovi_akti.

12. On the approval of the Report on the implementation of the program of economic and social development of the city of Kryvyi Rih for 2017-2022 in 2021 approved by the decision of Kryvyi Rih City Council of 23 February 2022 No. 1177. Available at: https://kr.gov.ua/normativno_pravovi_akti.

13. Decision of the Kryvyi Rih City Council of the XXXIII session of the VIII convocation «On making changes to the decision of the city council of 21 December 2016 No. 1171 «On approval of the economic and social development program of the city of Kryvyi Rih for 2017-2022» of 30 November 2022 No. 1519». Available at: https://mycovenant.eu-mayors.eu/docs/seap/20075_1507635035.pdf.

14. Action plan for sustainable energy development of the city of Kryvyi Rih until 2025 approved by the decision of Kryvyi Rih City Council of 27 March, 2013 No. 1838. Available at: <https://kr.gov.ua>.

15. Official website TRC «Rudana». Available at: <https://rudana.com.ua/news/pidtrymka-viyskovyih-yihnih-rodyn-programa-socialnogo-zahystu-kryvorizhciv-priorytety-miskogo>.

16. The program for the reimbursement of part of the loans provided by the association of co-owners of an apartment building and housing and construction cooperatives for the implementation of energy-efficient measures in the housing sector for 2016-2023 approved by the Decision of the executive committee of the Kryvyi Rih City Council of 25 May, 2016 No. 551 (as amended). Available at: <https://kr.gov.ua>.

17. Action plan for the implementation in 2020-2022 of the Strategic Development Plan of the city of Kryvyi Rih for the period until 2025 approved by the Decision of the Executive Committee of the Kryvyi Rih City Council of 20 May, 2020 No. 257. Available at: https://ig.krmisto.gov.ua/dwn/citycard/plan_20_ua.pdf.

Objective. *The objective of the study is the substantiation of the goals and principles of state programs of regional development, the identification of influencing factors on the process of developing programs of socio-economic development of the city of Kryvyi Rih, and the development of strategic directions for the effective and efficient implementation of regional development programs.*

Methods. *When preparing the article, general and special methods of scientific research are used, in particular, the method of retrospective analysis and synthesis - to generalize the main theoretical approaches to the formation and implementation of the local socio-economic development program and the order of its development; dialectical method - for a comprehensive study of relations between state administrations and local authorities; graphoanalytical – for a schematic representation of the theoretical and practical provisions of the research; method of system analysis - to determine the priority directions of reforming the socio-economic development program by the local authorities of a specific territorial community.*

Results. *The definition of «local program of economic and social development» is studied, in particular according to the term, as well as the concepts of «regional development program» and «budget programs», which are closely related to the local program of socio-economic development. It is proved that the principles of development of local socio-economic development programs are defined as the expected achievements based on the results of the implementation of a complex of interrelated tasks and measures aimed at solving the most important issues of the development of the united territorial community. Analytical studies of the results of the implementation of the Social Protection Program for certain categories of Kryvyi Rih residents and the dynamics of the total amount of funding under this program for 2018-2022 are out. It is determined that in order to implement the measures of the Program for the Perspective Development of Education in Kryvyi Rih for*

2019-2024, free meals are provided to pupils and children from large families in general education institutions of the city, children from student families in preschool institutions of the city, children whose parents were involved or killed or went missing as a result of the events in the East of Ukraine.

It is noted that culture, the financing of which is provided for by the legislation of Ukraine from the local budget, is of no less importance for the development of Kryvyi Rih in the humanitarian sphere.. Special attention is paid to the Program for the reimbursement of part of the loans provided by the association of co-owners of apartment buildings and housing and construction cooperatives for the implementation of energy-efficient measures in the housing sector for 2016-2023. It is emphasized that for the purpose of social support of all categories of citizens of Ukraine who are in the territory of the Kryvyi Rih urban territorial community, during the period of martial law in Ukraine, and to increase their social security, free travel in public municipal public transport is introduced in the city. It should be noted that the Strategic Development Plan of the city of Kryvyi Rih for the period until 2025 has been approved at the local level, based on a transformational version of the city's development, which reflects the focus on supporting the positive development vector of all spheres of the city's life, innovative renewal and diversification of the economy. It is emphasized that the chosen Strategy provides for the provision of coordinated joint actions of local executive bodies and local self-government bodies in the conditions of a military/post-war state in order to implement a unified state policy for the development of Ukraine at the district level. The authors formulate strategic directions for effective and efficient implementation of Kryvyi Rih Socio-Economic Development Program for 2023-2025 based on the principles of developing local socio-economic development programs, namely: decentralization of management; development of interregional cooperation; implementation of a system for identifying and assessing priority social problems of a certain territory; optimization of state management structures and procedures; implementation of an active resource strategy by bodies of executive power and local self-government; promotion of public activity and development of various forms of self-organization of the population; raising the level of social culture and education of employees of state administration and local authorities, deputies of all levels.

Key words: local authorities, sustainable development, regional development, regional development strategy, state targeted programs, socio-economic development, local level, principles of sustainable development.

Надійшла до редакції: 08.12.2023